

SCANDINAVIAN ATLAS OF HISTORIC TOWNS
NEW SERIES, No. 1

FINLAND

KOKKOLA–GAMLAKARLEBY

By EINO JUTIKKALA and MARJATTA HIETALA

FINNISH HISTORICAL SOCIETY
ODENSE UNIVERSITY PRESS

1990

INNEHÅLL

Företal	5
Grundläggningen och stadsplanerna	12
Stadens tillväxt	13
Stadens ekologi	14
Noter	17
Källor och litteratur	17
Kartor:	
1 Karta över Gamlakarlebytrakten 1648	29
2 Gamlakarlebys läge. Karta fr. år 1798	30
3 Gamlakarleby före branden 1664	31
4 Gamlakarlebys åkrar och ängar 1653	32
5 Antalet tjänstehjon hos varje gårdsägare 1696	33
6 De olika yrkesgrupperna kvartersvis enligt mantalslängden 1755	34
7 Gamlakarlebyborna enligt förmögenhet år 1800	35
8 De röstberättigade i borgsmästarvalet 1806	36
9 Yrkesutövarna tomtvis år 1882 enligt mantalslängden	37
10 Företagen år 1938 med undantag av minuthandeln	38—39
11 Minuthandeln 1938	40—41
12 Gamlakarlebybornas yrken tomtvis enligt mantalslängden 1938	42—43
13 Byggnadernas ålder i stadskärnans norra del 1971	44
Ritningar till byggnader:	
1 A. Stenfors ritningar till post- och telekontor	25
2 C. F. Rosqvists ritningar till lyceum i Gamlakarleby 1888	25
3 Viktor J. Sucksdorffs ritningar till Svenska mellanskolan	26
4 Gamlakarleby finska lyceum, byggt 1899—1900	26
Stadsplaner:	
1 Claes Claessons stadsplan över Gamlakarleby 1651	27
2 Jacob Ernst Dahns stadsplan över Gamlakarleby, fastställd 1799	27
3 Stadsplanen över Gamlakarleby 1864	27
4 Stadsplanen över Gamlakarleby 1896	27
5 Stadsplanen över Gamlakarleby 1909	28
6 Stadsplanen över Gamlakarleby 1932	28
7 Den sista år 1989 fastställda adresskartan över Karleby	28
Bilder:	
1 Vy från kyrktornet mot sydost i slutet av 1800-talet	6
2 Äldsta kyrkan i Gamlakarleby	8
3 Södra ändan av Storgatan	9
4 Norra ändan av Storgatan	10
5 Västra kyrkogatan på 1890-talet	12
6 Stadsskolan (pedagogiet) från år 1696	14
7 Strandbodar längs Stadssundet	15
8 Sjömanshus i stadens nordvästra utkanter	16
9 Vy från kyrktornet mot nord på 1890-talet	18
10 Rådhuset mitt på det hörnslutna torget	20
11 Det nubbstensklädda hörnslutna torget	21
12 Gamlakarlebyfiskares båtskjul och ställningar på ön Tankar	22

CONTENTS

Introduction	5
The Establishment of and the Plans for Kokkola	18
Growth of Kokkola	19
The Ecology of Kokkola	21
Notes	23
Sources and Litterature	23
Maps:	
1 The Kokkola region in 1648	29
2 The location of Kokkola. Map from the year 1798 ..	30
3 Kokkola before the fire in the year 1664	31
4 The fields and meadows of Kokkola in 1653	32
5 Hired help in the service of each lot owner in 1696 ..	33
6 Professional groups by block according to the 1755 poll tax lists	34
7 The wealth of the inhabitants of Kokkola in 1842—43 ..	35
8 Those entitled to vote in the mayoral elections of 1806 ..	36
9 Those engaged in professions by lot in 1882	37
10 Enterprises in 1938, with the exception of retail stores ..	38—39
11 Retail stores in 1938	40—41
12 The professions of the inhabitants of Kokkola by lot in 1938	42—43
13 The age of the buildings in the northern part of the town center in 1971	44
Building drafts:	
1 A. Stenfors' 1916 draft of Kokkola's Post and Telegraph Office	25
2 C. F. Rosqvist's 1888 draft of the Kokkola Lyceum ..	25
3 Viktor J. Sucksdorff's draft for the Swedish Middle School	26
4 Kokkola's Finnish Lyceum from the year 1900	26
Town plans:	
1 Claes Claesson's 1651 draft of Kokkola's town plan ..	27
2 Jacob Ernst Dahn's draft of Kokkola's town plan, ratified 1799	27
3 Kokkola's town plan, 1864	27
4 Kokkola's town plan, 1896	27
5 Kokkola's town plan, 1909	28
6 Kokkola's town plan, 1932	28
7 Kokkola's latest address map, 1989	28
Photographs:	
1 The view southeastward from the church tower at the end of the 19th century	6
2 Kokkola's oldest church	8
3 The south end of Isokatu street	9
4 The north end of Isokatu street	10
5 Läntinen kirkkokatu in 1890's	12
6 The town school, built 1696	14
7 Trademens' stores on shore of Sunti sound	15
8 Houses owned by seamen on the northwest edge of town ..	16
9 The view northward from the church tower in the 1890s ..	18
10 The town hall, built 1842	20
11 Closed-corner square	21
12 Kokkola fishermen's boat houses and net-drying racks on Tankar Island	22

SISÄLLYS

Esipuhe	4
Kokkolan perustaminen ja sen asemakaavat	6
Kaupungin kasvu	7
Kaupungin ekologia	8
Lähdeviitteet	11
Lähteet ja kirjallisuus	11
Kartat:	
1 Kokkolan seutu v. 1648	29
2 Kokkolan sijainti. Kartta vuodelta 1798	30
3 Kokkola ennen vuoden 1664 tulipaloa	31
4 Kokkolan pellot ja niityt v. 1653	32
5 Palkollisia kunkin tontinomistajan palveluksessa v. 1696	33
6 Ammattiryhmät kortteittain vuoden 1755 henkikirjan mukaan	34
7 Kokkolalaisten varallisuus v. 1800	35
8 Pormestarinvaalissa äänioikeutetut v. 1806	36
9 Ammattienharjoittajat tonteittain v. 1882	37
10 Yritykset v. 1938 vähittäiskauppoja lukuun ottamatta	38—39
11 Vähittäiskaupat v. 1938	40—41
12 Kokkolan asukkaiden ammatit tonteittain v. 1938 henkikirjojen mukaan	42—43
13 Kantakaupungin pohjoisosan rakennusten ikä v. 1971	44
Rakennuspiirustukset:	
1 A. Stenforsin piirros Kokkolan posti- ja lennätinkonttoriksi	25
2 C. F. Rosqvistin piirros Kokkolan lyseotaloksi vuodelta 1888	25
3 Viktor J. Sucksdorffin piirros ruotsalaiseksi keskikouluksi vuodelta 1906	26
4 Kokkolan 1899—1900 rakennettu suomalainen lyseo	26
Asemakaavat:	
1 Claes Claessonin suunnitelma Kokkolan asemakaavaksi vuodelta 1651	27
2 Jacob Ernst Dahnin piirtämä ja v. 1799 vahvistettu Kokkolan asemakaava	27
3 Kokkolan asemakaava vuodelta 1864	27
4 J. Aminoffin 1886 piirtämä ja 1896 vahvistettu asemakaava	27
5 Kokkolan asemakaava vuodelta 1909	28
6 B. Brunilan piirtämä Kokkolan asemakaava vuodelta 1932	28
7 Kokkolan viimeisin vahvistettu osoitekartta vuodelta 1989	28
Valokuvat:	
1 Näköala kirkontornista pohjoiseen 1800-luvun lopulla	6
2 Kokkolan vanhin kirkko	8
3 Isokadun eteläpää	9
4 Isokadun pohjoispää	10
5 Läntinen kirkkokatu 1890-luvulla	12
6 Kaupunkikoulu (pedagogio) vuodelta 1696	14
7 Kauppahuoneiden aittoja Suntin rannalla	15
8 Merimiesten taloja kaupungin luoteislaidalla	16
9 Näköala kirkontornista pohjoiseen 1890-luvulla	18
10 Umpikulmisen torin keskelle v. 1842 rakennettu C. L. Engelin piirtämä raatihuone	20
11 Nupukivillä päällystetty umpikulmainen tori	21
12 Kokkolalaisten kalastajien venevajoja ja verkonkuivaustelineitä Tankarin saarella	22

Vignette on title page: Town seal of Kokkola
(Gamlakarleby stads Dombok för år 1650, SA)

ISBN 951-8915-33-4
ISSN 0108-7827

Composed and printed by Vammalan Kirjapaino Oy 1990